

typů. Podle analytických dat z výzkumů zde zveřejněných projdou lidé za svůj život větším počtem typů domácností, než tomu bylo kdy v minulosti. Kromě populačního poklesu či státní populace si autoři všimají též souběžně působících procesů jejího omlazování, což je dáno příchodem mladých studentů a lidí ve středním věku do měst. Hlavními argumenty pro přesídlení do centra města jsou především funkční výhody této lokace. Protože se omlazování zvyšuje rezidenční mobilita, dá se očekávat, že se budou centrálně položené městské části dále proměňovat.

Výzkumníci se zde věnují socialistickému dědictví a dopadům politických změn na města a městskou populaci na východě střední Evropy a taktéž srovnávají znaky reurbanizačních procesů, které započaly v západoevropských městech o celé dekády dříve než v jejich postsocialistických českých a polských protějšcích. Podrobně rozebírají nejruznější rezidenční vzory přetrvávající ve zkoumané oblasti (např. třígenerační domácnosti), které v nějaké formě existovaly během státního socialismu nebo také před 2. světovou válkou, ale jejichž charakter byl změněn během postsocialistické transformace (např. socioetnická exkluze Romů v českých městech), nebo rozvinuté jako důsledek této transformace (např. koncentrace studentů na privátech, v nerodinných domácnostech).

Publikace je cenným příspěvkem v oblasti urbánní sociologie a etnologie. Neměl by si ji nechat ujít nikdo, koho zajímají vlivy obecných sociálních trendů ve společnosti (tedy zejména demografické změny) na způsob, jakým lidé obývají městská centra a jak tím mění jejich postsocialistickou podobu.

Jana Virágová
(Ústav evropské etnologie MU, Brno)

Vlastimil Havlík, DUŠAN SAMUEL JURKOVIČ. PROJEKTY, REKONSTRUKCE A STAVBY (NEJEN) NA NÁCHODSKU. Město Nové Město nad Metují, Městská knihovna a Poznávání – občanské sdružení Nové Město nad Metují 2012, brož., obr. přílohy, 143 s.–

Práce vychází jako 6. svazek Kulturních tradic Novoměstska za finanční podpory Královéhradeckého kraje v nákladu 500 ks. Nevelký formát v sobě ukrývá publikaci po stránce grafické velmi působnou a po odborné stránce fundovanou.

Osmnáct kapitol seznamuje čtenáře s osobností stavitele a především s jeho jednotlivými stavbami. Úvodní kapitola věnovaná pramenům připomíná, že kromě hmotných staveb mnoho archivů spravuje stavební plány, nákresy, fotografie a dokumentaci, ale existují i písemné prameny a literatura. Autor použil velké množství pramenů, z nichž část představuje v obrazové příloze. Historické fotografie doplněné pohledem na současný stav jsou velmi zajímavé a svědčí o převládající péči, která je Jurkovičovým stavbám dnes věnována.

Dušan Samuel Jurkovič (1868–1947) patří k nejvýraznějším osobnostem české architektury přelomu a prvních desetiletí 20. století, ovlivněných tradičním uměním. Jednotlivé kapitoly věnované konkrétním projektům postihují i šíři Jurkovičova zájmu. Od obytných vil (pro R. Bartelmuse na Rezku, Theodoru Němcovu v Jičíně), přes návrhy na dělnickou kolonii, turistickou útulnu, rozhlednu, rekonstrukci zámku, zámeckou zahradu, hájovnu, až k interiérovým plánům. Jak odráží titul publikace, autor se neomezil jen na Náchodsko (i když z něho čerpal nejvíce), ale popisuje např. zbraslavský zámek u Prahy nebo projekty

v Pardubickém kraji. Každá kapitola je bohatě doplněna jak obrazovými materiály, tak také poznámkovým aparátem především s odkazy na další literaturu a prameny. Je vidět, že autor je odborník, který čtenáře nenápadně vede k dalšímu studiu.

Na kapitoly o architektonických projektech navazují oddíly zabývající se globálně Jurkovičovou interiérovou tvorbou, jeho publicistikou, ale také přáteli a spolupracovníky. Jedenáct medailonů představuje takové osobnosti, jako byl např. Mikoláš Aleš, Emilie Paličková-Mildeová, Franta Anýž, Zdeněk Wirth nebo Helena Johnová. Knihu uzavírá kapitola nazvaná Reflexe výsledků Jurkovičovy architektonické tvorby, která seznamuje především s výstavami, kde bylo architektovo dílo prezentováno.

Jak již bylo řečeno, publikace je graficky na velmi vysoké úrovni, s vynikající barevnou obrazovou přílohou Karla Vondráčka. Kladem knihy je rovněž její jazyk a styl, který je srozumitelný i laikům z oblasti architektury a navíc natolik poutavý a čtivý, že bude přitažlivý pro každého, kdo se zajímá o českou společnost konce 19. a počátku 20. století. Přes svůj skrovný rozsah (143 s.) je brožura nabitá informacemi; právě hodnotné údaje z ní dělají příručku, ke které se budou mnozí často vracet.

Milena Secká (Národní muzeum, Praha)

David Graeber, DLUH. PRVNÍCH 5000 LET. *BizBooks*, Brno 2012, 416 s.–

Dříve než byly peníze, byl dluh. David Graeber, americký antropolog a originální autor, se ve své první do češtiny přeložené knize pokouší o úkol zdánlivě nemožný: předložit alternativní výklad vývoje dluhu

a jeho společenského chápání v průběhu posledních pěti tisíc let. Alternativní vůči čemu? Vůči dosavadnímu *velkému vyprávění* „otců zakladatelů“ ekonomie (zejména Adamu Smithovi) staví příběh jiný, v mnoha aspektech objevený. Pozadí Graeberových tezí vychází ze zkušeností, které získal během svých etnografických výzkumů na Madagaskaru, jež mu napomohly k originálním interpretacím vývoje vztahu dluhu a společnosti v historickém vývoji. Graeberovo dílo bychom právě proto měli číst jako inspirativní počín.

Nejprve krátce k autorovi. David Graeber se kromě antropologické disciplíny již mnoho let hlásí k tzv. novému anarchismu a byl jedním z hlavních představitelů hnutí Occupy Wall Street, platformy odporu proti globální sociální a ekonomické nerovnosti. Stal se jedním z mála antropologů, který dostal prostor artikulovat svůj postoj k současným společenským otázkám (nejmě odmítnutí stávajícího ekonomického systému – neoliberalismu) v masmédiích. Obecně můžeme říci, že se ve svém díle pokouší propojovat vidění světa optikou nového anarchismu s antropologií, což se promítá do jeho návrhů řešení globálních finančních problémů. Spolu s alterglobalizačním hnutím je přesvědčen, že dluhy by chudým zemím měly být odpuštěny, zatímco morálním požadavkem znějícím unisono ve veřejném prostoru je omílání věty: „Dluhy se přece musí splácet.“ Přitom se nejedná o žádný ekonomický fakt, nýbrž morální imperativ, který proto autor ve své poslední knize podrobuje širší analýze.

V první kapitole *O zrelativizování morálky* předkládá ústřední teze, které dále prověřuje na bohatém historickém materiálu – např. klíčovou funkcí peněz je podle něj jejich schopnost proměnit